

3474159-v-ukraini-planuut-vidkriti-centri-dla-dopomogi-zertvam-seksualnogo-nasilstva.html

14. Плетенець В.М. Сексуальне насильство в умовах воєнного стану в Україні: становище й шляхи підвищення ефективності його виявлення. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка* : Науковий журнал. Випуск № 2 (98). Івано-Франківськ, 2022. С. 227-237.

15. Tara John, Oleksandra Ochman and Sandi Sidhu, CNN Russian troops use rape as ‘an instrument of war’ in Ukraine, rights groups allege URL: <https://edition.cnn.com/2022/04/22/europe/ukraine-sexual-violence-allegations-russia-cmd-intl/index.html>

16. Volodymyr Tertyshnik, Andrii Fomenko. Legal assistance and protection in criminal proceedings: international standards and integrative doctrine. *Philosophy, economics and law review*. Volume 1, no. 2, 2021. P. 123-134.

17. Charlie Savage. Russian Atrocities Prompt Bipartisan Push to Expand U.S. War Crimes Law URL: <https://www.nytimes.com/2022/05/16/us/senate-bill-war-crimes-ukraine.html>

18. Pyrih, Ihor; Bidniak, Hanna; Pletenets, Viktor. Armed conflicts in the economic, social and legal context of the present: causes, regularities and contradictions. *Economic Annals-XXI*. 2019, Vol. 175 Issue 1/2, pp. 4-9. URL: https://web.archive.org/web/20200307031323id_/http://soskin.info/userfiles/file/Economic-Annals-pdf/DOI/ea-V175-01.pdf.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-271-8-70>

ДЕОНТОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА ПЕДАГОГА ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Савіщенко В. М.

доктор юридичних наук, доцент,

директор

*Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна*

Українське суспільство, зіткнувшись із військовою агресією російської федерації, змінило своє буття. В умовах війни актуалізувались процеси відродження національного духу українського права, згуртованості суспільства, піднесення патріотизму, утвердження демократичності внутрішніх суспільних відносин, соціальної справедливості. Національний дух українського права формувався тисячоліття, і незважаючи на спроби

«стерти» українську культуру й ідентичність, одвічне прагнення свободи, рівноправності, миру сьогодні стали внутрішнім поштовхом для боротьби з ворогом, незламності кожного українця і розвитку громадянського суспільства. Тому на порядок денний вийшли проблеми морального вибору представників професій із високим ступенем відповідальності, до яких ми відносимо педагогів, юристів, правоохоронців та ін.

Нині створено низку наукових праць, присвячених актуальним питанням професійної етики. Деонтологічні проблеми юридичної діяльності, підготовки майбутніх юристів і правоохоронців вивчали С. Алексєєв, М. Айзенберг, О. Бандурка, І. Бенедик, В. Власюк, В. Горшеньов, С. Гусарєв, Л. Наливайко, С. Сливка, В. Сокурєнко, О. Тихомиров, В. Черней та ін.; психолого-педагогічні основи формування професійної компетентності вивчали О. Головіна, О. Дубасєнук, М. Дяченко, П. Зеєр, І. Зимня, С. Калашникова, О. Пометун, Н. Ничкало, Ж. Таланова та ін.. За останні роки у вітчизняній педагогічній науці здійсненні розвідки з проблем педагогічної деонтології М. Васильєвою, формування правової культури та компетентності майбутніх правоохоронців В. Ільїною, М. Підберезьким, В. Рижиковим, О. Федорєнко, Г. Яворською та ін. Проте комплексного вивчення феномену деонтологічної культури як фактора розвитку громадянського суспільства не здійснено. Водночас, реалізація проєкту розвитку національного державотворення ставить перед нашим суспільством надскладні завдання, що зумовлені тривалим нехтуванням проблем якості вищої освіти, правового нігілізму, низької деонтологічної культури. Така ситуація, безумовно, визначає актуальність розробки професійних етичних кодексів та присяг як фундаменту духовно-світоглядних, ціннісних орієнтирів юриста, лікаря, педагога.

Спостереження засвідчують, що агресор на окуповані території України, перш за все, відправляє армію вчителів з метою викривити свідомість дітей, сформувані хибні «свої» ідеали, цінності і переконання. На жаль, до такої зрадницької, колабораційної діяльності долучаються й деякі місцеві вчителі.

Виходячи з цього, в основу розробки нової класифікації професій в умовах техногенного, цифрового суспільства, з погляду деонтології, ми поклали критерій «високий рівень деонтологічного потенціалу професії», який виявляється у показниках: обов'язок складати професійну обітницю (обов'язок професійного служіння), професійні цінності та принципи, імператив професійного обов'язку, імператив професійної відповідальності, високий рівень насиченості професійної діяльності ситуаціями морального вибору.

Імператив професійного обов'язку та відповідальності набуває не тільки морального змісту, закріплюючись у текстах присяг, обітниць, правилах і кодексах професійної етики, а й юридичного значення. Тексти професійних присяг, обов'язок їх дотримуватися та відповідальність за порушення присяги закріплено в нормативних

документах: для народних депутатів та Президента України – в Конституції України; для юристів та правоохоронців – у Законах України «Про Національну поліцію», «Про судоустрій і статус суддів», «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», «Про прокуратуру», «Про нотаріат»; для державних службовців – у Законах України «Про державну службу», «Про запобігання корупції»; для військових – у Законі України «Про військовий обов'язок і військову службу» та Постанові Верховної Ради України «Про текст Військової присяги»; для працівників органів місцевого самоврядування – в Законі України «Про службу в органах місцевого самоврядування», для лікарів – в Указі Президента України «Про Клятву лікаря». Однак в педагогічних професіях деонтологічні норми досі не набули нормативного закріплення, що негативно впливає на педагогічну практику.

Аналізуючи освітнє законодавство з точки зору деонтології, можна зробити висновок: по-перше, що лише один із принципів педагогічної етики «академічна доброчесність» знайшли в ньому відображення; по-друге, відсутнє тлумачення терміну «педагогічна етика», не визначено його зміст. Разом з цим, ст. 54 Закону України «Про освіту» [1] нормативно закріплює обов'язок педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників дотримуватися педагогічної етики. Наукова платформа педагогічної етики давно сформульована фундаторами освітньої справи, вченими світового рівня: Анрі Валлоном, Хуан Луїс Вівесом, Левом Виготським, Йоганом Фрідріхом Гербартом, Вільгельмом фон Гумбольтом, Жан-Овідієм Декролі, Фрідріхом Адольфом Вільгельмом Дістервегом, Ян Амос Коменським, Янушем Корчаком, Джоном Локком, Антоном Макаренком, Марією Монтессорі, Йоганном Генріхом Песталоцці, Жаном Піаже, Софією Русовою, Жан-Жаком Руссо, Василем Сухомлинським, Костянтином Ушинським, Селестеном Френе, Рудольфом Штайнером та ін. Педагогічною наукою визначені предмет, об'єкт, категорії та принципи педагогічної етики. Проте ці наукові здобутки не враховані в освітньому законодавстві, більше того, вчитель може бути притягнутий до відповідальності за порушення педагогічної етики, норми якої не мають юридичного визначення. Таким чином, базовий Закон України «Про освіту» необхідно доповнити нормами, які б чітко визначали зміст педагогічної етики, текст професійної присяги та порядок її складання.

З метою розвитку деонтологічної культури педагогів, посилення значущості та ефективності їх етичної підготовки доцільно доповнити п. 3 ст. 58 Закону України «Про освіту» наступним «Педагогічну та науково-педагогічну діяльність у закладах освіти здійснює особа, яка склала присягу педагога України такого змісту:

«Я, (ім'я та прізвище), урочисто присягаю у своїй педагогічній діяльності дотримуватися принципів педагогічного гуманізму, доброчесності, особистісної орієнтації, громадянськості й патріотизму, усі знання і сили віддавати педагогічній справі, дотримуватися правил

педагогічної етики, не вчиняти дій, що порочать звання педагога, гідно продовжувати найкращі традиції світової і вітчизняної педагогіки, з високою відповідальністю виконувати покладені на мене педагогічні обов'язки, постійно вдосконалювати педагогічну майстерність, власним прикладом утверджувати високі ідеали добра, краси, творчості, свободи і гідності, бути вірним присязі».

Нормативне закріплення тексту присяги педагога та обов'язку її складати змінить траєкторію підготовки майбутніх педагогів, посилюючи її деонтологічну складову, глибину усвідомлення принципів педагогічного гуманізму, доброчесності, особистісної орієнтації, громадянськості й патріотизму. Процес підготовки майбутніх педагогів до складання професійної присяги має передбачати формування таких цінностей, якостей, мотивів і принципів, як любов до дітей, доброзичливість, чуйність, делікатність, милосердя (емпатія), шірість, справедливість, добро.

Враховуючи, що на посади педагогічних та науково-педагогічних працівників можуть бути призначені особи як з педагогічною освітою, так і без неї пропонуємо вдосконалити освітнє законодавство, по-перше, стосовно осіб з педагогічною освітою таким чином: до ст. 58 Закону України «Про освіту» додати зобов'язальні норми наступного змісту:

1) Присягу педагога України повинні складати усі випускники закладів вищої освіти, які здобули вперше вищу, фахову передвищу чи професійну (професійно-технічну) освіту за педагогічною спеціальністю (педагогічну освіту);

2) Присягу педагога України складається в урочисто в присутності науково-педагогічного складу закладу вищої освіти (факультету) і представників громадськості;

3) Текст Присяги педагога України зачитується і повторюється випускниками колективно. Після цього виконується Державний гімн України;

4) Підписаний випускником текст Присяги педагога України зберігається в його особовій справі. У дипломі робиться позначка про складання Присяги педагога України, текст якої вкладається в диплом.

По-друге, стосовно осіб без педагогічної освіти вдосконалити освітнє законодавство пропонуємо додавши до ст. 58 Закону України «Про освіту» норму наступного змісту: «Особи, які отримали дозвіл продовжити працювати на відповідних посадах педагогічних, науково-педагогічних працівників після їх успішної атестації повинні урочисто складати Присягу педагога України на засіданнях педагогічних (вчених) рад закладу освіти. Текст присяги педагога України підписується педагогічним, науково-педагогічним працівником і зберігається в його особовій справі, а її копія видається педагогічному, науково-педагогічному працівнику.

У запропонованому тексті Присяги педагога України, як і в чинному Законі України «Про освіту», передбачається обов'язок і відповідаль-

ність за дотримання правил педагогічної етики. Тому пропонуємо затвердити текст правил педагогічної етики Всеукраїнським з'їздом учасників освітнього процесу та їх об'єднань, попередньо розглянувши його на всіх рівнях органів громадського самоврядування у сфері освіти.

Важливо, щоб вчитель, вихователь, викладач – педагог був провідником європейських цінностей, виховував справжніх патріотів і членів громадянського суспільства. А це, передусім, вимагає посилення деонтологічної підготовки, складання професійних присяг, як основи духовно-культурологічного світогляду.

Література:

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 38-39, ст.380.

2. Nalyvaiko, L., & Martseniuk, L. (2021). Determination of the expedience of the use of business games in the education of students of higher education institutions, including – future police staff. *Visegrad journal on human rights*. № 1, pp. 118-126.

3. Holovina O., & Kamenova, D. (2021). Critical and logical thinking formation as the educational competence in the modern training system for lawyers. *Scientific journal «Philosophy, Economics and Law Review»*. Vol. 1(2), pp. 25-37.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-271-8-71>

ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ І НАТО НА УРОКАХ ІСТОРІЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ

Санкович М. В.

*вчитель методист суспільствознавчих дисциплін
Яблуніцький ліцей Поляницької сільської ради
Надвірнянського району Івано-Франківської області
с. Яблунця, Україна*

Що може дати Україні вступ до НАТО?

Жодна з нових держав-членів НАТО не в змозі самостійно гарантувати такий рівень безпеки, який дає співробітництво в межах НАТО. Територіальна цілісність і захищеність України в разі вступу до НАТО перебуватиме під потужним захистом. Його надаватиме уся військова, політична й економічна потуга країн НАТО, загальне населення яких становить 850 мільйонів і які забезпечують понад 60% світових оборонних витрат.